

Narodni list* izlazi svakoga četvrtka po podne.

Čena mu je na godinu 6 kruna, na se-
bake 4 kruna, pojedini broj 4 halera.

Tredništvo i uprava lista nalaze se u
Voloskom kbr. 8.

Narodni list.

Pučki list za politiku i pouku.

„Narod bez narodnosti jest telo bez kosti!“

Za oglase plaća se 10 halera po redu,
za više puta po pogodbi.

Oglasi šljuz se na g. Rado pl. Marochino
u Opatiji.

Rukopisi se ne vraćaju. — Ne frankirani
listovi se ne primaju.

Br. 6.

Volosko-Opatija u četvrtak 27. prosinca 1900.

God. I.

Na prage novega vremena.

Još tri, četiri dni, pak će se navršit devetnaesta stotina let, da je svetu zasjalo najveće svetlo — porođenje Isukrstovo. Na 31. ovega meseca završit će se i zadnja od tih devetnaest stotina let! Veliki je to moment — s njim ćemo svi zapustit vreme, za ko znamo ča nam je perneslo, s njim ćemo stupit va drugo vreme, za ko ne znamo ča nam nosi. I sa strahom i s nemirov va srđee mi gledamo u tu novu dobu, koju nam pokriva gusti, crni vel. A sa strahom i nemirov va srđee gledaju va tu škuru dobu i svi narodi ovega sveta — i njim se svim skoro ne otejuć zabavlja misal okolo jednega pitanja: Ča se za nas spravija va toj nam nepoznatoj dobe?

Va ljudskem živote jedna stotina let zlamenuje puno — a tako isto ni za život jednega naroda ne more se reć, da je stotina let mala stvar. Koliko se tega more dogodit i promenit va jednem stoljeću! I va istinu, on ki je tako sretan, da more pogledat va knjigu storije celega sveta, videt će, koliko se tega događa i promjenjuje va vreme od stotina let.

I evo, i ovo stoljeće, ko će se na 31. decembra ovega leta ugasit i zgubit, da se nikada više ne vrati, ima svoju storiju — veliku i obilatnu storiju. Kolikega mešanja, kolikega strahot s jedne strani, a koliko truda i muki z druge strani, a sve to za to, da se dotadanjemu svetu da nekakovo drugačeje obličeje ale figura. Malo ne do samega početka ove zadnje stotine let, niži svet, ljudi prostejega roda, nisu imeli nikakoveh pravice. Ki je bil jači — ta je tlačil, ki je bil mogućeji, taj je imel v rukah svu vlast, svo gospodarstvo; on je bil sve, dokle je slabiji i siromašniji čovek bil niš — sluga, rob, sužanj. Ja, gospoda su se već bila tako zoholila, da su sebe držali za neć drugo, nego su to bili kmeti i drugi delavci; oni su pače misleli, da mej kmetom i delavcem s jedne strani i blagom s druge strani nima nego jako mala razlika ali diferencija, zato su gospoda, konti, baroni i drugi mogućnici držali kmeta kako blago, a kadagoder još i huje nego blago, zać je dobro poznato, da su za vreme slabe letine z sabljom v ruke navaljivali va kmetске kuće i jadnoj familiji otimali zadnji zalogaj, da ga onputa hite svojim pasom, jer njim je bilo više stalo do svojih pas nego do života nebožega kmeta.

Nego tako se ni moglo napreda. Ljudi učeni i mudri počeli su pisat, a nekoji od njih i glasno govorit, da svaki

čovek ima jednu dušu i da smo pred Bogom svi jednaki, zato se i zahtevaju za svakega jednake pravice. Gospoda su se temu najprvo smela, nego kada su videli da bi njim to moglo škodit, pohitili su one učene i mudre ljude va pržuni i nastavili živet kako i prvo. Nego svet se je već bil dobrahno zbudil i videl, ča se okolo njega dela. I skočil je na nogi i zel v ruki sablju i pušku, spravan da umro za svoje pravice. I potekla je krv — silna krv i nastala revolucion — ona strahovita revolucion, koj je ognjišće bilo u velikoj i slavnoj zemlji Franciji.

S tom se je revolucionom započelo i ovo naše devetnaesto stoljeće. Odprga je pak veliki Napulion — to čudo od čoveka — ki se je od prostega kapurala zdignil do časti najjačega i najmoćnejega cesara na svete. Nego i on je otel, da pod svoju vlast skući sve ljude, da nad njimi sam vlada, a to mu je i pribavilo najviše neprijatelja i doma i vane. I on je moral past — Inglezji su ga uhvatili i zapejali na škroj Sv. Jelene sred oceana Atlantika. Ond na onem samotnem škoje poginul je leta 1821. veliki cesar Napulion.

No ni pokle njegove smrti ni va Europe bilo pravega mira. Turčin je još imel pod svojemi šapami mnogo kršćanskoga puka, ki ni mogal podnašat grđe turske nepravice. I dogodilo se je, da su se jedan za drugim oslobodili Grci, Srbi i Bugari! Nego koliko je krvi proteklo prvo neg su se ti narodi oslobodili! Koliko vojski, kolikega mešanja, moj Bože!

Pa i drugde va Europe ni bilo mirneje. Osobito Francezka bila je sva kako na miće — ni trebalo nego iskra, pak da gre sve va zrak. I prišla četrdeset i osma! Oganj je počel va Parize, a od onde se je razširil malo ne po celoj Europi. Ta oganj je prišal i do našega cesarstva. Lombardija, Beć, Česka, a osobito Ungarija, sve je to bilo va plamene. I sam cesar moral je bežat z Beća od straha pred revolucionarci. Za sreću su mu na pomoć došli Rusi i Hrvati pod slavnim banom Jelačićem. Oni su spasili cesaru krunu i kraljevstvo — oni su mu umirili celu zemlju. A i leta 1866. su Hrvati spasili čast našem cesarstvu, jedni pod Visom, a drugi kod Kustoce!

S vojskom mej Francijom i Prusijom od leta 1870. i 1871. nastala je va Evropi velika promjena, od tega je vremena naime Nemać razširil silno svoju moć. Tega je istega leta i Talijan zel svetemu ocu pape Rim, i pun oholije počel je gledat, kako bi Inglezom zel

Malta, Francezom Nicu, a Austrije Tirol, Trst i Istru. Talijan je otel još i dalje — otel je on naime i va Africe stavit nogu, ma je pred četiri pet let bil potučen od valjanih i krepkih Abisinac. Tu se je pokazala velika nemoć Italije i strašna slabost talijanskoga soldata. Ta slabost se je pokazala i puli drugeh narodi, puli Francezi, puli Španjoli, a sada va najzadnje vreme i puli sameh Inglezji. Vidimo naime, kako jedan mali narodić va Transvale već punea 15 meseci odbija navale onako jakoga i moćnega naroda kakov je inglezki!

To bi bil mali pregled glavnijeh događaj našega stoljeća, ki se tiču celega sveta, a najviše velikih narodi. A bilo je i drugeh događaji i drugeh promjena, ke se pak tiču posebice našega naroda. Kako su svi narodi va Europe nastojali da se očuvaju od tudje sile, tako se je i naš svet dal za rana na delo, da i on čagod za sebe stori. Naš je hrvatski narod do pred nekoliko let bil odzada ostal. A to ni ni čudo, ako se pomisli, da je svaki Hrvat već od svojega porođenja pak do smrti svoje moral bit vavek pod puškom, da svoju domovinu, svoju veru, svoju decu, ja i celi kršćanski svet očuva od Turčina, ki ga je vavek napastoval.

Nego s novim vremenom nastupila je i doba mira, pak su i Hrvati počeli mislet malo i na sebe — i tako se dogodilo, da ih najedanput vidimo, kađe hitaju va kut pušku i sablju, pak se primaju drugega, ča će ih zdignut v očajah sveta druge krvi i drugega jezika. I vidimo ih, kako uče, razmišljaju, vidimo ih kako pišu knjige, kako ustrajaju družtva i čitaonice, vidimo ih kako grade škole i to od najmanjih pak do najvećih — z jednom besedom, oni se preporadjaju na novi i lepši život, oni napreduju.

Nego puli tega oni ne pozabljuju ni na minut na susedne neprijatelje, ki bi ih oteli zatrt i poda se stavit; i tako vidimo Jelačića bana, kako pelje vojsku proti pohlepnim Ungarezom, vidimo Hrvate va Bosne i Hercegovine, kako se dižu proti Turčinu, vidimo Dalmatince, kako malo po malo očišćuju zemlju od Talijani, vidimo najzađa i pokojnega našega velikega biskupa Jurja Dobrilit, kako se on prvi počel skrbet za ubogega hrvatskoga i slovinskoga kmeta v Istre, vidimo njegova prijatelja dra. Dinka Vitezića, kako va Beće grmi, da se našem istarskemu kmetu daju sve one pravice, ke ga gređu, pak vidimo najzađa naše dike, naše glave, naše mile deputate Spiničića i Laginju, kako

brez prestanka nastoje, da nam narod oslobode od sramotnega talijanskoga gospodstva.

Draga imena Spiničić i Laginja! Vremeniti ljudi, ali srce je u njih ostalo, kakovo je bilo onputa, kada im je prvi put kuenulo za sreću našega naroda i za slavu naše drage domovine. Puno je već let da se oni bore za naše pravice, puno je već let, da njihovo budno oko gleda po celoj Istri, da vidi ča se tu s našim narodom dela, i strašan je njihov glas, kega dignu kada vide nepravicu, strašan je glas, s kim oni vapiju proti takovim nepravicom. Sreća naša, da nam je Bog dal ta dva naša andjela čuvara, sreća naša, da su se te dve dike rodile upravo va najteže vreme i kada ih je bila najčvrsteja potreba, naime va ovo vreme hitrega napredka.

I mi istarski Hrvati i Slovenci stojimo sada na prage novega vremena — novega stoljeća! I mi gledamo pred sebe i ne vidimo niš, zać je pred nami sve škuro i nepoznato. Nego puno ima znamenaja, ki nam kažu, da nas čekaju bolji i lepši dnevi. Spomenut ćemo samo jedno. Iz ovo malo besed, ča smo ih preja napisali, vidi se, da su mnogi narodi počeli već zgubljevati moć, ku su prvo imeli — oni su počeli propadat. Od sveh drugeh narodi Talijani su va rede prvi. A Slaveni? Hvala dobremu Bogu — slavenski narod je pun sile, pun života, on je narod mlad i nepokvaren, njegovo je sada vreme. A i mi Istrani kako zdrava i zelena grančica tega debelega i jakoga slovinskoga grma imamo pred sobom slavu, imamo veličinu, imamo i moć. To nas čeka — jer tako hoće vječni zakon naravi, kemu se sve klanja. Zato neka nas ne bude strah, mi se na prage novega vremena držimo čvrsto i jako. Neka nas nije nimala briga za to, da gre sve to nekako pomalo napred. To išće i sopet on zakon naravi, o kem smo progovorili; poznato je naime, da narav ne ljubi nikakoveh skoki. To valja da gre sve lepo i po redu. Samo mi budimo puni vjere i udanja u naše dične vodje, va dobre naše deputate Spiničića i Laginju, njih se mi držimo, k njim se bliže stisnimo, sve ča bliže moremo, njih poslušajmo, svi se primimo za njihove očinske ruki, ke te nas sigurno, častno i slavno popejat preko praga, na kem sada stojimo, da nas onputa zapejaju va novo vreme, va novo stoleće, ko mora — mora bit naš!

